

Lakiosasto

8.10.2002

Työeläkelaitoksille

TYÖTTÖMYYSTURVAA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ UUDISTETAAN

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 115/2002)

1 ESITYKSEN TARKOITUKSENA TYÖTTÖMYYSAJAN TOIMEENTULO- TURVAA SÄÄTELEVÄ LAKIKOKONAISUUS

Hallitus esittää eduskunnalle, että työttömyysturvaa koskeva lainsäädäntö uudistettaisiin kokonaisuudessaan. Uuteen työttömyysturvalakiin koottaisiin eri laeissa olevat työttömyyden aikaista toimeentuloturva koskevat säännökset. Laissa olisivat säännökset työttömyyspäivärahasta, työmarkkinatuesta ja työttömän omaehtoisen koulutuksen tuesta eli koulutuspäivärahasta. Samalla erillislait ja eri lakeihin sisältyvät työttömyysajan toimeentuloturva koskevat säännökset kumottaisiin.

Esitys on osa lainsäädäntökokonaisuutta, jolla pyritään selkeyttämään toimeentuloturva koskevaa lainsäädäntöä.

Rakenteeltaan työttömyysturvalaki ehdotetaan säädettäväksi eri aihealueita koskeviksi osiksi ja osat ehdotetaan jaettavaksi lukuihin.

Laki on esitetty tulemaan voimaan vuoden 2003 alusta.

2 EHDOTUKSEN KESKEISIÄ MUUTOKSIA

Vaikka esitys on luonteeltaan pääasiassa lainsäädäntötekninen, siinä on myös eräitä, lähinnä ansioon suhteutettuun päivärahaan liittyviä muutoksia. Ne koskevat lähinnä päivärahan saamisedellytyksiä, päivärahan tasoa ja maksamisen enimmäisaikaa.

Alla on kerrottu lyhyesti esityksen niistä muutoksista, joista ainakin eläkelaitosten asiakasneuvonnassa on hyvä tietää.

Lakiosasto

8.10.2002

2.1

Työttömyyspäivärahan työssäoloehto muuttuu

Päivärahan saamisen edellytyksenä olevan työssäoloehdon tarkastelujaksoa ehdotetaan pidennettäväksi 28 kuukauteen niillä työntekijöillä, jotka tulevat ensimmäistä kertaa työttömyyspäivärahan hakijoiksi. Nykyisin tarkastelujakso on 24 kuukautta. Työssäoloehto eli se työskentelyaika, joka työttömäksi jääneellä on ennen työttömyyttä pitänyt kertyä näiden 28 kuukauden aikana, olisi 10 kuukautta kuten nykyisinkin.

Uudelleen työttömäksi jääneen palkansaajan työssäoloehto sen sijaan lyhenisi 8 kuukauteen (nykyisin 10 kuukautta), mutta tarkastelujakso olisi edelleen 24 kuukautta.

Jos yrittäjäkassan jäsen liittyy palkansaajakassaan kuukauden kuluessa palkansaajaksi ryhtymisestä ja yrittäjäkassasta eroamisesta, hän saa palkansaajakassassa hyväksien ansiopäivärahan työssäoloehtoon enintään 11 viikkoa (eli neljäsosa työssäoloehdosta) työskentelyaikaa ja vaikutettuna oloaikaa yrittäjäkassassa.

Yrittäjien työssäoloehto ei ehdoteta muutettavaksi nykyisestä.

2.2

Lisäpäiväoikeus

Työttömyyspäivärahan (sekä perus- että ansiopäivärahan) saajalla voi olla oikeus saada päivärahaa myös päivärahan 500 päivän enimmäismäärän täyttymisen jälkeen. Nykyisin näiden lisäpäivien saamisen ehtona on vain, että työntekijä on täyttänyt 57 vuotta ennen kuin päivärahaa on maksettu 500:lta päivältä.

Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että uusi lisäpäiväoikeus korvaisi vuonna 1950 ja sen jälkeen syntyneiden henkilöiden työttömyyseläkeoikeuden. Uudelle lisäpäiväoikeudelle asetettaisiin uusi, työhistorian pituutta koskeva vaatimus ja lisäpäiväoikeuden alaikäraja nousisi nykyisestä.

Yrittäjillä ei uudenkaan lain mukaan olisi lisäpäiväoikeutta.

2.2.1

Ennen vuotta 1950 syntyneiden henkilöiden lisäpäiväoikeus

Ennen vuotta 1950 syntyneiden työntekijöiden lisäpäiväoikeus säilyisi ennallaan myös uuden lain voimaantultua.

Lakiosasto

8.10.2002

2.2.2

Vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneiden lisäpäiväoikeus

Jotta vuonna 1950 tai sen jälkeen syntynyt henkilö voisi saada työttömyyspäivärahaa lisäpäiviltä, vaaditaan, että

- hän on täyttänyt 59 vuotta ennen kuin 500 päivärahopäivää on täyttynyt ja
- hänellä on 500 työttömyyspäivärahopäivän täytyessä työeläkela-kien mukaista työhistoriaa ainakin viisi vuotta viidentoista viimeksi kuluneen vuoden aikana.

Lisäpäiviä voitaisiin maksaa sen kuukauden loppuun, jona työntekijä täyt-tää 65 vuotta (nykyisin 60 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun). Tä-mä edellyttää työttömänä työnhakijana olemista.

Ansiopäivärahan korotettu määrä lisäpäiviltä

Jotta ansiopäivärahan taso vastaisi paremmin eläketurvan tasoa, lisäpäi-viltä ehdotetaan maksettavaksi korotettua päivärahaa. Siihen olisi oikeus,

- jos henkilö on lisäpäiväoikeuden alkamiseen mennessä ollut pal-kansaajakassan jäsen vähintään viiden vuoden ajan ja
- hänellä on vähintään 20 vuoden työhistoria.

2.3

Muita muutoksia

2.3.1

Lisää joustavuutta soviteltuun työttömyysturvaan

Satunnaista kokoaikatyötä tekevien henkilöiden työttömyysturvaa ehdotetaan parannettaisiin niin, että sovitellun päivärahan piiriin jäisi vain sellainen satunnainen kokoaikatyö, joka kestää enintään kaksi viikkoa (nykyisin neljä viikkoa). Jos kokoaikatyö kestää yli kaksi viikkoa, henkilö-lle maksettaisiin työttömyyspäiviltä kokonaan työttömän päivärahaa.

Lisäksi ehdotetaan, että soviteltua päivärahaa voitaisiin hakijan ilmoituk-sen perusteella maksaa ennakkomaksuna tilanteissa, joissa tarvittavat palkkatiedot päivärahan määräämiseksi vielä puuttuvat.

Lakiosasto

8.10.2002

2.3.2

Osatyökyvyttömyys- tai osa-aikaeläkkeellä olevan henkilön työttömyyspäiväraha

Osaeläkettä tai osa-aikaeläkettä saavan tai saaneen henkilön ansiopäivärahan perusteena oleva palkka määräytyy eläkkeen alkamishetkellä vallinneen tilanteen mukaisesti jo nykyisinkin ja näin olisi myös uuden lain mukaan.

Sama koskee myös henkilöä, joka on ollut vuorotteluvapaalla, saanut osa-aikalisää tai ollut osittaisella hoitovapaalla

Esityksen mukaan myös osaeläkettä tai osa-aikaeläkettä saavan tai saaneen yrittäjän ansiopäivärahan perusteena oleva työtulo määräytyisi eläkkeen alkamishetkellä vallinneen tilanteen mukaisesti.

2.3.3

Hylkäävä työkyvyttömyysratkaisu sairauspäivärahan enimmäisajan jälkeen

Esitys tarkoittaa vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaiseksi voimassa olevaa säännöstä henkilön oikeudesta työttömyyspäivärahaan tilanteissa, joissa hän on jo saanut sairauspäivärahaa enimmäisajan ja hänet on edelleen todettu työkyvyttömäksi, mutta työkyvyttömyyseläkettä ei ole myönnetty.

Henkilöllä olisi lähtökohtaisesti oikeus työttömyysetuuteen, jos eläkehakemus on hylätty tai hakemus on edelleen vireillä. Jos henkilöllä on voimassaoleva työ- tai virkasuhde, työttömyysetuuden saaminen edellyttäisi lisäksi, että mahdollisuudet palata työkykyä vastaaviin tehtäviin oman työnantajan palvelukseen on selvitetty. Jos työnantajalla ei olisi tarjota henkilön työkyvyille sopivaa työtä, hänellä olisi oikeus työttömyyspäivärahaan. Näissäkin tilanteissa työttömyyspäivärahan saaminen edellyttää aina, että hakija on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi työvoimatoimistoon.

2.3.4

Toisen valtion työkyvyttömyyseläke ei ole este työttömyysturvan saamiselle

Esityksen mukaan toisen valtion lainsäädännön mukaisesti myönnetty työkyvyttömyyseläke ei estä työttömyyspäivärahan saamista Suomessa, jos henkilön työkyvyttömyyseläkehakemus on Suomessa hylätty tai hän ei hakenut eläkettä Suomessa. Työttömyyspäivärahan hakijan on kuitenkin muutoin täytettävä päivärahan saamisen edellytykset. Toisesta valtiosta myönnetty työkyvyttömyyseläke otetaan huomioon työttömyysetuuden määrää vähentävänä.

Lakiosasto

8.10.2002

2.3.5

Työsuhteen päättyessä maksetun lomakorvauksen jaksottaminen

Sekä perus- että ansiopäivärahassa lomakorvaus jaksotettaisiin aina henkilön saaman viimeisen palkan perusteella. Tämä menettely on nykyisin käytössä peruspäivärahassa ja työmarkkinatuessa. Jaksotuksen ajalta ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan.

Jaksotus tehdään vain kokoaikatyön perusteella maksetun lomakorvauksen perusteella. Osa-aikatyön perusteella maksettu lomakorvaus työsuhteen päättyessä otetaan huomioon tämän sovittelujakson tulona.

2.3.6

Päivärahan perusteena olevan palkan indeksitarkistus

Esityksen mukaan vähintään kolme vuotta yhdenjaksoisesti jatkuneen osaeläkkeen tai osa-aikaeläkkeen lakatessa henkilön ansiopäivärahan perusteena olevat, ennen eläkkeen alkamista olleet ansiot tarkistettaisiin TEL-indeksillä päivärahan alkamishetken tasoon. Nykyisin tällaista indeksitarkistusta ei tehdä.

2.4

Eroraha osaksi ansiopäivärahaa ja erorahan aikuiskoulutuslisä osaksi työttömien koulutusetuuksia

Eroraha ehdotetaan liitettäväksi osaksi työttömyysturvajärjestelmää niin, että taloudellista ja tuotannollisista syistä irtisanotulle ansiopäivärahan saajalle maksettaisiin korotettua ansiopäivärahaa 130 päivän ajalta.

Korotetun ansiopäivärahan saamisen ehtona olisi, että

- työnhakija on menettänyt ansiotyönsä työsopimuslain 7 luvun 3, 4, 7 tai 8 §:ssä tarkoitetuista taloudellisista tai tuotannollisista syistä,
- hän on ennen työn menettämistä ollut palkansaajakassan jäsen vähintään viisi vuotta ja
- hänellä on työhistoriaa vähintään 20 vuotta.

Tarkoitus on, että eroraha ja erorahan aikuiskoulutuslisä poistuvat vuoden 2003 alusta. Tätä tarkoittava hallituksen esitys annetaan erikseen.

Erorahassa on takautuva kahden vuoden haku aika, joten erorahoja voi tulla maksettavaksi vielä vuosina 2003 ja 2004, jos oikeus siihen on syntynyt ennen lainmuutosta. Eroraha olisi ensisijainen korotettuun ansiopäivärahaan nähden.

Lakiosasto

8.10.2002

Työttömälle omaehtoisen koulutuksen ajalta maksettavaan koulutuspäivärahaan maksettaisiin erorahan aikuiskoulutuslisää korvaavaa korotusta 130 päivän ajalta. Muutos sisältyy tähän hallituksen esitykseen. Tarkoitus on, että vastaava korotus tulee myös työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen. Sitä tarkoittava muutos sisällytettäisiin erikseen annettavaan hallituksen esitykseen laiksi julkisista työvoimapalveluista.

2.5

Yhdistelmätukikokeilu

Nykyisin työnantajalle voidaan myöntää yhdistelmätuki enimmäisajan työttömyyspäivärahaa tai 500 päivää työmarkkinatukea saaneen henkilön työllistämiseen. Säännökset tästä ovat työmarkkinatukilaissa ja työllisyyslaissa.

Esitykseen sisältyy säännös yhdistelmätukikokeilusta. Sen mukaan myös sellaiselle työnantajalle, joka työllistää vähintään 200 päivää työmarkkinatukea saaneen henkilön, voitaisiin palkkauskustannuksen korvaukseksi myöntää yhdistelmätukena täysimääräinen työmarkkinatuki. Tässä tuessa työnantaja ei saisi työllistämistukiosuutta. Tuki myönnettäisiin enintään kahdelle vuodelle. Kokeilu kestäisi kolme vuotta.

Työntekijällä työttömyyspäivärahan saamisehtona olevaan työssäoloehtoon luettaisiin puolet tästä uudesta yhdistelmätukityöstä. Näin tehdään nykyisenkin yhdistelmätuen kohdalla.

3

TYÖHISTORIATIETOJEN SELVITTÄMINEN

Työttömyysturvan edellytyksenä olevaa työhistoria selvitetäisiin yleensä Eläketurvakeskuksen rekisteritietojen avulla. Työhistoriassa otettaisiin huomioon myös työskentely ennen 23 vuoden iän täyttämistä ja työskentelyyn rinnastettaisiin myös eräät perhepoliittiset tuet.

4

TYÖELÄKELAKEIHIN AIHEUTUVAT MUUTOKSET

Työeläkelaeissa on viittauksia työttömyysturvaa koskeviin lakeihin. Uuden työttömyysturvalain voimaantulosäännökseen ehdotetaan otettavaksi soveltamissäännös. Sen mukaan jos muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä viitataan työttömyysturvalakiin tai työmarkkinatuesta annettuun lakiin tai niiden nojalla myönnettävään etuuteen, viittauksen on katsottava tarkoittavan nyt ehdotetun työttömyysturvalain mukaisia vastaavia säännöksiä ja ehdotetun lain mukaista työttömyysetuutta, jollei uudesta laista muuta johdu.

Lakiosasto

8.10.2002

Eläketurvakeskus selvittää työttömyysturvalainsäädännön uudistamisesta johtuvat työeläkelakien muutostarpeet. Muutoksista tiedotetaan yleiskirjeellä myöhemmin.

5
HALLITUKSEN ESITYS

Työttömyysturvasäännösten uudistamista koskeva hallituksen esitys (HE 115/2002) löytyy internetistä eduskunnan sivuilta osoitteesta www.eduskunta.fi Hallituksen esityksiä voi tilata sekä suomen- että ruotsinkielisenä Oy Edita Ab:n asiakaspalvelusta puhelimitse numerosta 020 450 05 tai sähköpostilla osoitteesta asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

ELÄKETURVAKESKUS

Helena Tapio

Pirjo Posti